

תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

פרשת במדבר תשפ"ב

צבא תהילות ה'

הלכו לשם. האם כך נראה צבא?! חייל חייב לשכוח מכל האינטרסים והמאוויים הפרטיים שלו ולאמן את עצמו לשתף פעולה למען המטרה האחת והיחידה, שאותה מוטל על הצבא להשיג. "אִישׁ עַל דָּגְלוֹ לְצַבָּאתָם" (במדבר א, נב) - לכל אחד ואחד ישנו דגל, כלומר מקום מיוחד ומבנה מסוים, על פי מי תפקידו בצבא.

השלב הראשון והחשוב ביותר עבור חייל המתגייס לצבא הוא, לדעת את תפקידו של הצבא. מה אנחנו עושים כאן? מהי מטרתנו? לצבא ה' יש תפקיד מסוים בעולם הזה, שליחות מיוחדת שמאחדת אותנו. "על דגלו" פירושו, שבין אם אתה רופא או רוכל, ברגע שאתה מתגייס לצבא, כל החיילים מאוחדים במקצוע אחד. ולכן זו שאלה שעלינו להתייחס אליה כעת: מהו הדגל שסביבו מתכנס עם ישראל?

מעניין לציין שאנו נתקלים באותה מילה, "צבא", בהקשר של שם ה' - המלאכים קוראים לה' "ה' צבקות". אנחנו הוגים שם הזה בשינוי, עם ק' במקום א', אולם עלינו לזכור שפירושו של השם הזה הוא ה' של צבאות! ואם נלמד את השם הקדוש הזה, נוכל ללמוד מעט מה המשמעות שעם ישראל נקרא צבאו של השי"ת.

נבואות מלמדות

בספר ישעיה (ו, ג) מתאר הנביא מראה של נבואה המתארת כיצד המלאכים עומדים בסמוך לכסא הכבוד ואומרים קדושה. הם מקלסים את הקב"ה ומכנים אותו בשם זה, ואומרים: "קדוש קדוש קדוש ה' צבקות"

עלינו לדעת כי המובן של המושג "קדוש" אינו כפי שאנשים נוטים לחשוב. מילה זו נשמעת כמשהו ערטילאי ומופשט, ובעצם אינה אומרת לנו דבר. "קדוש" פירושו "שלם" - כל בחינה של שלמות שניתן לתאר: שלמות החכמה, שלמות החסד, שלמות הכח, הכל נכלל במלה 'קדוש'. ובאמת הרבה יותר מזה נכלל במילה זו, שכן אנו תופסים ומבינים את המושג "שלמות" רק על פי אמות המדה המוגבלות והמצומצמות שלנו, אולם הקב"ה הוא בעל שלמות אינסופית, יותר ממה שאנחנו

חיילים בצבא ה'

בפרשת במדבר, בעוד עם ישראל מכין את עצמו לקראת המסע במדבר, שהוא למעשה המסע לקראת עתידו כעם ה', מוצאים אנו תיאור מעניין של אומתנו: "כָּל יֵצֵא צֶבֶא בְּיִשְׂרָאֵל תִּפְקְדוּ אֹתָם לְצַבָּאתָם" (במדבר ג, א). עם ישראל נקרא "צבא", ופירושו של דבר הוא, שמיד כאשר עזב עם ישראל את ארץ מצרים, גויסו להיות חיילים בצבא של עבדי ה'. זהו שאומר דוד המלך ע"ה (תהילים קיד, א-ב): "בְּצֵאת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם... הִיְתָה יְהוּדָה לְקֶדְשׁוֹ" - כאשר יצאו ישראל ממצרים, הם נעשו שייכים לקב"ה. ובאיזה אופן הם שייכים לו? "יִשְׂרָאֵל מִמְּשֻׁלֹּתָיו" - הפכנו להיות גדודים של השי"ת. ה' לא רק הוציא אותנו - הוא הוציא אותנו בכדי להיות צבאו.

כך הצהיר הקב"ה בכבודו ובעצמו בתארו את יציאת מצרים: "וְהוֹצֵאתִי אֶת צֶבֶאֱתִי אֶת עַמִּי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם". זאת אומרת שמכאן ואילך כבר איננו אנשים פרטיים. יהודי אינו יכול לעשות ככל העולה על רוחו - הוא התגייס לצבא ה', וכעת הוא חייל לכל דבר וענין.

בין אזרח לחייל

והנה, השאלה הראשונה שצריכה להישאל על ידי כל מי שמגויס לצבא הינה, מהו תפקידי כאן? מה מצפים ממני לעשות בצבא?

האם ראיתם פעם אזרחים המגויסים לצבא? אני ראיתי זאת. היה זה בשנת ת"ש, בתקופת מלחמת העולם השנייה. הייתי בעיר בוסטון, וראיתי כיצד אוספים יחד קבוצה של אזרחים בכיכר העיר. עברתי בסמוך למקום והקשבתי; הקצין פקד עליהם לצעוד בצורה מסודרת לפי הקצב, כפי שחיילים אמורים לצעוד, בעודו ציעק עליהם: "אתם הולכים לצבא כעת! כולכם מגויסים לצבא!"

היה זה מחזה מעורר רחמים. אנשים גבוהים ונמוכים, שמנים ורזים, לבושים בכל מיני בגדים; המשותף לכולם היה, שהם לא צעדו לפי הקצב. חלק הלכו לכאן, חלק

אותה, ובכך מאפשרת את גדילתם של כל מיני הצמחים. חיפושיות הן גם כן צבאות של ה'. עכברים, יתושים, פרות וציפורים; כל דבר בעולם הזה. הרוחות הן צבא נוסף, הן שליחיו של הקב"ה בעולם, כמו שכתוב בתהילים (קד, ד): "עֲשֵׂה מְלָאכֶיךָ רוּחוֹת".

חיילים זעירים

חיידקים הם צבא נוסף. יש לקב"ה צבאות של חיידקים, מיליארדי חיידקים מכל סוג. אני אומר מיליארדים אבל זה מגוחך - יש טריליונים מכל סוג.

חיידקים הם אלו שמייצרים עבורנו גבינה, ובלעדיהם תהליך היווצרות הגבינה לא היה קיים. חיידקים הם גם אלו שמייצרים לחם - הם יוצרים את הגזים שגורמים ללחם להחמיץ. חיידקים מאפשרים לאדמה להצמיח צמחים, שכן ישנם חיידקים מסוג מסוים שמקבעים את גז החנקן לאדמה. צבא חיידקים נוסף הם אלו שגורמים למזון אותו אנו אוכלים להתעכל במעינו. המעיים שלנו מרופדים בחיידקים הפועלים ללא הרף. יש אוכלוסייה ענקית של חיידקים שמסייעת לגופנו לתפקד כראוי.

יש שישאלו, "היכן מוזכרים חיידקים בדברי חז"ל?" למען האמת בגמרא בברכות (ו, א) כבר נזכר שישנם ברואים שאין בכוחנו לראותם. הגמרא אומרת שאילו יכולנו לפקוח את עינינו, היינו רואים שאנחנו מוקפים מכל עבר במיליוני שדים. פקח את עיניך ותראה שאתה מוקף במיליונים רבים של יצורים פעילים בעולם הזה.

תפקידם של הצבאות

כל הצבאות הללו פועלים למען ה'. החיידקים והנמלים והחיפושיות והדבורים והמינרלים והגזים והצמחים ועוד אלפי צבאות אחרים הם חיילים הממלאים תפקיד חשוב ביותר בקיום הבריאה.

ובכל זאת, חיוניים ככל שיהיו, התפקידים הללו אותם תיארו אינם התפקידים החשובים ביותר. העובדה שהם עוזרים לנו לחיות, שהם אחראים לכל המזון בעולם, אינה העיקר. תפקידם החשוב ביותר של כל מיליארדי הצבאות הללו הוא: להכריז על גדולתו של ה'!

כמובן, אין הכוונה שהחיידקים שנמצאים כאן בשטיח שלרגלי מכירים את ה'. חיידקים אינם מבינים דבר. הדבורים והנמלים אינם מבינות כלום - הן אינן שרות שום שירות ותשבחות. אולם עצם העובדה שהן נמצאות היכן שהן נמצאות, ופועלות כפי שהן תכנן אותן, הלא היא תהילתו של ה' יתברך הממלאת את

מסוגלים להעלות על דעתנו. זהו פירושו של "קדוש קדוש קדוש" - כך כותב הכוזרי (ד, ג), שאין הכוונה שהמלאכים אומרים כך שלש פעמים, אלא שהם ממשיכים לומר "קדוש" לנצח מצחים, עד אין סוף.

אולם המלאכים אינם מסתפקים אף בכך. לא די להם במה שהם מכריזים שה' הוא קדוש עד אין תכלית, שכן בכדי להבין את משמעותה של אמירה זו, שה' יתברך הוא מושלם, עליך לראות בעיניך דוגמאות לשלמותו. אחרת אלו רק מילים ריקות - כביכול אתה חותם על ההצהרה לפיה, "אני ממלא בזאת את חובתי להכריז על שלמותו של הקב"ה", וזהו, אל תטרידו אותי יותר בענין. זו דרך קלה לצאת ידי חובה.

ולפיכך, לאחר שהמלאכים אומרים, "אתה מושלם עד אין שיעור!" הם מוסיפים עוד כמה מילים: "מלא כל הארץ כבודו". מנין לנו שה' הוא קדוש, קדוש, קדוש, שהוא מושלם בתכלית השלמות? מכיון שאנחנו רואים את תהילתו בכל מקום! מכל עבר רואים אנו את תהילתו, וזו הסיבה שביכולתנו לעמוד ולהכריז ללא הרף על שלמותו.

צבאות של כבוד

אולם כעת עלינו לתרגם את הדברים הללו למושגים המובנים לנו. במקום להגיד מילים מופשטות ולדבר על "כבודו ותפארתו של ה' יתברך" - הבה ונוריד את הדברים למציאות. כיצד רואים המלאכים ש"מלא כל הארץ כבודו"? במה זה מתבטא? אנשים חושבים שהכוונה היא שה' ממלא את העולם באיזו תהילה מסתורית שאי אפשר לראותה, תהילה סודית הנמצאת בכל מקום. זה בוודאי גם כן נכון, אבל הפסוק כולל הרבה יותר מזה.

התהילה עליה מדברים המלאכים מתוארת לנו על ידי השם בו הם מכנים את הקב"ה באותה נבואה: "קדוש קדוש קדוש, ה' צְבָקוֹת, מְלֵא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ". ה' צבקות! מדוע ה' נקרא אדון הצבאות? משום שהוא מילא את היקום כולו בצבאותיו - אלפי צבאות, מיליוני צבאות, שתפקידם הוא להכריז על גדולתו של הבורא.

אז תשאלו אותי, איזה צבאות יש לה? כעת תשמעו ממני ביאור חדש מיהם אותם צבאות, ביאור שככל הנראה רובכם לא שמעתם מעולם. צבאותיו של ה' הם כל היצורים שברא בעולם הזה!

נמלים הן צבא אחד. יש מיליארדים ומיליארדים של נמלים והן מאורגנות סביב תפקידם לזון את עולמנו. לולא הנמלים, כולנו היינו מתים מרעב ח"ו, כי הנמלה מעבדת את האדמה; הנמלה חופרת באדמה ומאוררת

העולם הזה - אלו הם צבאותיו של ה', והם המעוררים את המלאכים לשבח ולפאר את יוצרם.

עונים ואומרים ביראה

המלאכים אינם מסתפקים בחתימה על איזו אמירה הצהרתית בדבר שלמותו של הבורא יתברך! הם עסוקים מאוד בללמוד ולחקור את צבאותיו של ה' - זה תפקידם כצבא מרום, כחיילי המרומים. עלינו לדעת שהמלאכים הינם בעלי השגה נעלה ביותר, ובכוחם להבין ולהשיג ברגע אחד דברים שגם באלף שנים לא נצליח להשיגם. ומה עושים המלאכים עם הדעה האדירה שלהם? הם מקדישים אותה לתפקיד הגדול הזה של לימוד גדולתו של הבורא. הם סוקרים את היקום כולו - את כל מיליארדי צבאותיו של הקב"ה - ומבטאים באימה וביראה את השגת שלמות הבורא אליה הגיעו בכך שהם קוראים לפני כסא הכבוד, "קדוש!"

הם לא אומרים את זה בצורה קרה כפי שאני אומר את זה כעת. הם אומרים את זה בקול רעש גדול! מתוך ההתלהבות האדירה ביותר שהעולם אי פעם ראה, כי במילה האחת הזו - "קדוש", הם מסכמים את תהומות השגתם העמוקה בגדולת הבורא יתברך.

אולם כאן לא מסתיים הסיפור, כי המלאכים מתבוננים שוב על מה שהם אמרו זה עתה, ומבינים שהם אפילו לא התחילו להבין את הנושא העצום של גדולת הבורא. "האם כך אנחנו מדברים אודות הקב"ה?!" הם שואלים את עצמם.

משכך, הם מתאזרים בגבורה ומכינים את עצמם למאמץ חדש. הם מתחילים שוב מהמקום בו הפסיקו, וחוזרים עוד יותר לעומק הנושא של אדון הצבאות. מתוך מאמץ גדול ביותר, הם מנצלים את כל מעיינות הדעה האינסופית שניתנה להם - אמנם זה לא אינסופי אבל זה כמעט אינסופי - ולבסוף, מתוך השגה חדשה, וגילוי חדש ועצום של גדולת הבורא, הם יוצאים בקריאה נוספת, בקול רעש גדול, חזק עוד יותר מזה שקדם לו, ואומרים: "קדוש!" - מילה הכוללת את כל מה שהם אמרו קודם לכן, יחד עם השגתם החדשה.

עד היכן זה נמשך? המלאכים ממשיכים, לנצח נצחים, ללמוד על ברואיו של הבורא יתברך, ולהוסיף עוד ועוד לשבח העצום שבו הם משבחים את ה'. ורק הם מסוגלים לומר את המילים הללו, רק כי הם מכירים בכך שהוא אכן ה' צבקות, זה שיצר את כל הצבאות הללו. הבריאה המופלאה, היא תהילתו של ה', ממנה המלאכים מתלהבים כל כך, ורק באמצעות לימוד

צבאותיו, ממלא צבא המרום את תפקידו האינסופי, להלל ולשבח את גדולתו של ה' צבקות.

תפקידם של המלאכים

וכעת נשאלת השאלה, מה היתה מטרתו של ה' כאשר הוא גילה לנו נבואה זו של המלאכים האומרים "קדוש קדוש קדוש"? מדוע חשוב לנו לדעת את שיגם ושיחם של המלאכים? מה זה העסק שלנו מה המלאכים עושים שם בשמי מרום?

התשובה היא, שיצירתם של מלאכים אלו, העסוקים בשבחו של מקום, היתה בשבילנו! זהו סוד שאנשים רבים - אפילו אנשים טובים - טרם הבינו. המלאכים הלומדים את תהילתו של ה' הממלאת את העולם, ומכך כך מהללים ומשבחים אותו, נועדו לשמש כדוגמא עבורנו, עבור תפקידנו בעולם הזה.

כמובן שהקב"ה אינו זקוק לכך שבני אדם יהללו וישבחו אותו. זה מגוחך! כפי שכבר אמרנו מספר פעמים בעבר, עבור הקב"ה, האנושות כולה אינה יותר מכל החיידקים הנמצאים כאן בשטיח הזה שעל הרצפה. אם כל מיליוני החיידקים שבשטיח הזה היו מתאספים יחד ומריעים לאחד מאיתנו, האיש הזה לא היה מתרשם כלל וכלל, ולא היתה לכך כל משמעות עבורו. באותה מדה זקוק הקב"ה

לשבחיה של האנושות!

התקן עצמך בפרוזדור

הקב"ה אינו זקוק כלל לשבחים שלנו - אנחנו אלו שזקוקים להם! לא רק שאנחנו זקוקים להם, אלא שזוהי הצלחתנו כאן בעולם שבו אנו חיים.

אסביר את דברי. ישנה אמירה חשובה ביותר של חז"ל, המסכמת בקצרה את כל המידע שעל האדם לדעת על העולם הזה. אין הכוונה שעל סמך ידיעה זו ניתן כבר להכריע בשאלות ובספקות, אולם זהו מדריך אדיר - וכדאי לנו מאד לשנן לעצמנו תמיד כי "העולם הזה דומה לפרוזדור בפני העולם הבא, התקן עצמך בפרוזדור כדי שתיכנס לטרקלין" (אבות ד, טז). זהו הציר שעליו סובב העולם הזה - אנחנו נמצאים כאן במטרה להתכונן לעולם הבא.

וכיצד אנחנו מתכוננים? בכך שאנו שרים את שבחיו של הקב"ה! "אמר רבי יהושע בן לוי כל האומר שירה בעולם הזה זוכה ואומרה לעולם הבא שנאמר אשרי יושבי ביתך עוד יהללך סלה" (סנהדרין צא, ב). האם אתה רוצה לחיות לנצח בעולם הבא? אם כן, התחל לשיר! בפעם הבאה שאתה אומר אשרי, תחשוב על מה

את מה שאנחנו עושים בשעה זו. אנחנו מנסים ליצור חיקוי קטן וחיוור של המלאכים, כי זהו תפקידם, לכן הם עושים זאת - כדי לספק לנו דוגמא של מסירות למען מטרה זו, לשבח ולהלל את גדולת הבורא יתברך לנצח נצחים.

המלך והצבאות

שלמה המלך, החכם מכל אדם, הבין שזהו תפקידו בעולם, לבא לידי הכרה בגדולת הבורא, ולשבחו ללא שיעור ותכלית. בנביא מסופר ששלמה המלך היה מוסר שיעורים, אליהם היו נוהרים אנשים מכל העולם, ומסופר גם מה היו נושאי השיעורים: "וַיְדַבֵּר עַל הָעֲצִים מִן הָאֶרֶץ אֲשֶׁר בְּלִבָּנוֹן וְעַד הָאֲזוֹב אֲשֶׁר יֵצֵא בְּקִיר" (מלכים א' ה, יג) - שלמה המלך מסר שיעורים על כל הצמחים, מהגבוהים ביותר ועד הנמוכים והשפלים ביותר.

האמנם? האם לא היו לשלמה המלך דברים טובים יותר לעשות מאשר ללמד את מדע הצמחים? התשובה היא שלא! משום הוא לא לימד על צמחים, הוא לימד על ה', והסביר כיצד מלא כל הארץ כבודו. הוא היה מראה כיצד כל צמח וצמח מלמד אותנו על נפלאות הבורא. כיצד כל פרח וכל עץ הוא עוד חייל של ה', המכריז לעולם על כבוד הבורא.

גלעין האפרסק המופלא

האם אכלת אי פעם אפרסק? במרכזו של האפרסק ישנו גלעין. קח את עצתי, ואל תשליך אותו לפח האשפה. שטוף אותו, ייבש אותו והכניס אותו לכיסך, כך תוכל לשאת אותו איתך בכל עת, ולחקור וללמוד אותו. כך עושים המלאכים - הם חוקרים ולומדים את גלעין האפרסק!

מדוע הגלעין קשה כל כך? מתוך העץ כולו, הגלעין הוא החלק הקשה ביותר. למעשה הוא אפילו לא עשוי מעץ - אלא מכעין פלסטיק טבעי. כיצד קרה הדבר, שדוקא במקרה הבודד הזה, ייצר העץ חומר כל כך יוצא דופן? הגלעין קשה כל כך עד שאפילו הסנאי עם שיניו החדות אינו מצליח לשבור אותו.

התשובה היא שהעץ הזה יודע שיום אחד הוא יזדקן וימות, ושחייב להיות עץ עתידי. מנין גיעו העצים החדשים? לכן ברא ה' יתברך זרעים - צבא של זרעי אפרסק - שעליהם יש צורך להגן יותר מכל דבר אחר בעץ, כי הזרעים הללו הם העתיד של כל האפרסקים בעולם; גלעיני האפרסק הם צבא שמכין אפרסקים עבור דורות העתיד.

שאתה אומר, כי זו התכנית שלך להגיע לעולם הבא. כאשר אנחנו שרים את שבחי הבורא, אנחנו מתאמנים לקראת השיר הגדול שנשיר בעולם הבא.

נקדש את שמך כשם שמקדישים

וממי אנחנו למדים כיצד להלל ולשבח? מהמלאכים! נבואה זו של צבא המלאכים, המכריזים לנצח "קדוש קדוש קדוש" ניתנה לנו כדי שנלמד מהמלאכים כיצד עלינו לעסוק גם כן בשירת שבחיו של הבורא יתברך.

זהו הטעם שכאשר אנו עומדים לומר קדושה, עלינו להצמיד את רגלינו זו לזו (שולחן ערוך או"ח סי' צ"ה ס"ד וסי' קכ"ה ס"ב), משום שעלינו להידמות למלאכים, שנאמר בהם "וּרְגְלֵיהֶם רָגַל יִשְׂרָאֵל" (יחזקאל א, ז). אנחנו מתדמים למלאכים ובכך מזכירים לעצמנו שתפקידנו בעולם הוא לומר "קדוש קדוש קדוש", וכמו שאנחנו מכריזים בקדושה, "נקדש את שמך בעולם כשם שמקדישים אותו בשמי מרום".

כמובן שלקדושה שלנו יש רק דמיון קלוש לקדושה שאומרים המלאכים. כל קדושה שנאמר, גם אם נתבונן בכל כוחנו ונגלה בנפשנו מעיינות אינסופיים שמהם יזרמו נהרות של התלהבות מגדולתו של השי"ת, לעולם לא נוכל אפילו לחלום להגיע לקדושה שוות-ערך לזו שאליה מגיעים המלאכים בהשגתם המושלמת. הם משיגים בשניה אחת יותר ממה שכל האנושות גם יחד תשיג לנצח!

אך למרות זאת המלאכים מהווים דוגמא עבורנו, שכן למען האמת אפילו מה שהם משיגים אינו אלא טיפה מן הים העצום והאינסופי של גדולת הבורא, ובכל זאת הם אינם פוסקים מלשבחו, אלא ממשיכים לומר "קדוש קדוש קדוש" לנצח. זהו הפירוש של "כשם שמקדישים אותו בשמי מרום" - הכוונה אינה שאנחנו מגיעים לדרגת השבח שלהם, אלא שאנו הולכים בדרכם, ולעולם איננו מפסיקים להשתדל להשיג עוד ועוד הכרה בגדולת הבורא, ולשבחו לפי כל השגה אליה נגיע.

מטעם זה נהגו ישראל להגביה ולהעלות את עצמם על קצות אצבעותיהם בעת אמירת "קדוש קדוש קדוש". כמובן שהמלאכים עולים מהר יותר וגבוה יותר, "בְּרַעַשׁ גָּדוֹל מִתְנַשְּׂאִים לְעֵמֶת שְׁרָפִים". מתוך ההתרגשות העצומה האוחזת בהם, הם מוגבהים מיליוני קילומטרים כלפי מעלה כדי לומר קדושה.

אנחנו איננו מסוגלים לעשות זאת, אחרת ניתקל בתקרת בית הכנסת. לכן אנחנו עושים תנועה קטנה; אנחנו עומדים על קצות האצבעות. אולם עלינו להבין

כבוד מלכותך יאמרו

אם תביטו מקרוב על גלעין האפרסק (כאן הוציא הרב זצ"ל גלעין מכיסו) תראו שהוא מורכב משני חצאים המודבקים זה לזה. וגם אם תנסו בכל כוחכם, ברוב המקרים לא תצליחו להפריד בין החצאים. גם אם תיקחו מסור ותנסו לנסר את הגלעין, לא תוכלו לעשות זאת, כי הוא קשה מדי. שני חצאי הגלעין מודבקים יחד בדבק פלא.

ואם תתבוננו עוד קצת בגלעין, תראו ששפתם של שני החצאים הללו, המקום בו הם מודבקים יחד, משתרעת אל מעבר לחלל שביניהם. מדוע? כדי לאפשר לכמות גדולה יותר של דבק-הפלא לקבל אחיזה, ובכך להדביק בצורה חזקה יותר את שני החצאים, עד שכמעט בלתי אפשרי להפריד ביניהם. מדהים ללמוד את הדבר הזה - כדאי לכם להסתכל על זה מקרוב ולראות את הדברים בעיניכם.

והנה, כששותלים את הגלעין באדמה הוא נפתח 'מעצמו'. שני החצאים נפרדים והזרע נחשף לאדמה ומתחיל לצמוח. איך זה קורה? התשובה היא שהקב"ה בחכמתו המופלאה ידע בדיוק כיצד לייצר דבק, שכאשר הוא בא במגע עם האדמה, החיידקים הנמצאים שם - אתם זוכרים את צבא החיידקים העוצמתי - מפוררים אותו, וכך הגלעין נפתח מעצמו. אחרת, אם הוא לא ייפתח, לא יהיו לנו אפרסקים.

מה אומר אם כן גלעין האפרסק הקטן הזה? מהי המטרה של צבא האפרסקים של ה' יתברך בעולם הזה? הם אומרים, "הסתכלו עלינו והכירו בגדולתו של מי שברא אותנו!" עיקר תפקידו של הגלעין אינו לייצר עוד אפרסקים אלא "יודוך ה' כָּל מַעֲשֵׂיךָ... כְּבוֹד מַלְכוּתְךָ יֵאמְרוּ".

כבוד מלכותך נאמר

"מדוע בראתי את גלעין האפרסק?" אומר לנו השי"ת. "רק כדי לזרוק אותו אל סל האשפה?! בראתי אותו כדי שתביטו בו. 'לְהוֹדִיעַ לְבְנֵי הָאָדָם גְּבוּרָתִי' - כדי שעם ישראל יהלל וישבח אותי יומם ולילה".

למען האמת, תפקיד זה הינה "חֻכְתָּ כָּל הַיְצוּרִים" - כל היצורים פירושו שכולם מחויבים בכך, גם הגויים. גם הסבא הנורבגי הזקן חייב לקרוא לכל ילדיו ונכדיו ולומר להם: "ילדים, אנחנו צריכים לדבר על גדולתו של

ה'", וכך גם ראשי השבטים האפריקניים. ומי שאינו עושה כן עתיד ליתן על כך את הדין.

אולם עם ישראל הוא זה שנבחר במיוחד עבור עבודה זו. כך מלמד אותנו ישעיה הנביא: "עַם זֶה יִצְרָתִי לִי תְהֵלְתִּי יִסְפְּרוּ" (מג, כא). איזו הצהרה מדהימה! כתוב כאן במפורש שהקב"ה יצר אותנו כדי שנספר תהילתו!

תפקידנו בעולם

הן אמנם, רוב בני אדם, אפילו תלמידי חכמים, אינם מעלים בדעתם שמוטלת עלינו חובה שכזו. זהו חידוש גדול עבור רבים, אבל אם נתחיל ללמוד את פשוטו של מקרא, הרי שנגלה שזו האמת הפשוטה - "עַם זֶה יִצְרָתִי לִי תְהֵלְתִּי יִסְפְּרוּ". זו אינה הצהרה נבובה שנאמרה על ידי מישהו בעל נטייה ספרותית; זהו אחד מלימודי התורה היסודיים ביותר. הגענו לעולם הזה כדי לספר בשבח הבורא.

זוהי משימה לכל החיים. כאשר אנחנו יושבים בבית, נמצאים במקום העבודה, או הולכים ברחוב, אסור לנו אף פעם לשכוח את תפקידנו זה. לכן הוגדרנו כצבא מיד בצאתנו ממצרים. "נִקְדָּשׁ אֶת שְׁמִיךָ בְּעוֹלָם כְּשֵׁם שְׁמִיךָ יִשִּׁים אוֹתוֹ בְּשְׁמִי מְרוֹם" - זוהי תכלית בריאת העולם; זו הסיבה שהקב"ה מילא את הארץ בכבודו - כדי שאנחנו נראה תמיד את צבאותיו, ונוכל לקדש את שמו בעולם כשם שמקדישים אותו בשמי מרום ולהצהיר: "קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ, ה' צְבָקוֹת, מְלֵא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ".

חוק שירות חובה

מי שמעולם לא שמע על המושג המדהים הזה, עלול ללגלג על כך - הוא סבור שלהכיר כי "מְלֵא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ" הוא דבר של מה בכך. אולם הגיע הזמן, אחת ולתמיד, להבין שאין זה דבר קטן כלל וכלל: איוב הצהיר, "הֲלֹא צָבָא לְאֹנוֹשׁ עָלֵי אָרֶץ" (ז, א) - האם אין לאדם שירות צבאי בעולם הזה? כלומר מדובר בעסק רציני. כולנו גויסנו לצבא, ויש לנו משימה "עָלֵי אָרֶץ" שדורשת את מלא תשומת הלב שלנו.

אי אפשר להסתפק באמירת "קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ" בבית הכנסת ולחשוב שבכך מילאנו את התחייבותנו. שמא תאמר, "בוודאי! מה השאלה בכלל?! הקב"ה הוא מושלם, וכאן נגמר הדין. כבר הצהרתי: קדוש קדוש

ניתן להשיג ספרי רבינו בחנויות ספרי קודש ואצל המפיצים:

ספר שערי אורה-ועדי מוסר, ספר לב אביגדור-עבודת האדם בקניני השלמות מכתב יד: קולמוס 072-244-1670
תפילת אביגדור-פירוש וביאור על התפילה מכתב יד: אזל מן השוק

אם תבחין בתולעת כזו השוכבת על המדרכה ביום גשום, טוב תעשה אם תרים אותה ותשליך אותה בחזרה אל האדמה; אם היא תישאר על הבטון היא תתייבש עוד מעט, כשהשמש תצא אל מחוץ לעננים, וחבל עליה, היא חשובה מכדי לסיים כך את תפקידה. אז אם תרצה, הרם אותה והשלך אותה חזרה אל האדמה, כי תולעת זו שומרת עליך. בלעדיה לא היה לנו מה לאכול. זו אינה הצהרה שלי - זוהי עובדה מדעית.

צבאות נוספים

הלוואי והייתי יכול לדבר כל הלילה על צבאותיו של ה'. הדבורים הן צבא אדיר - יש בעולם כשני טריליון דבורים - והן אחראיות להפצתם של למעלה ממאה אלף מינים שונים של צמחים ופירות; מה שאומר שהדבורים נועדו עבור המזון. נמלים גם הם נוצרו עבור המזון! העננים והגשם בוודאי מיועדים למזון! האם חיטה יכולה לגדול ללא גשם? כשיורד גשם, למעשה בשעה זו יורדים מן השמים החיטה, תפוחי האדמה והאבטיחים.

"עֲשֵׂה מְלָאכָיו רֻחוֹת" - הרוחות גם הן נועדו עבור המזון שלנו! כבר הסברנו כמה וכמה פעמים את מה שאמרו חז"ל כי "אֵי אֶפְשָׁר לְעוֹלָם בְּלֹא רֻחוֹת" (תענית ג, ב) העולם אינו יכול להתקיים בלי הרוח. לא נוכל כעת להקדיש זמן כדי להסביר את זה שוב, אולם, הרוחות והפחמן הדו-חמצני ואור השמש כולם הם צבאות של ה', וכולם מכריזים על דבר גדול אחד: "פִּתְחֵם אֶת יָדְךָ וּמִשְׁפִּיעַ לְכָל חַי רֶצוֹן".

כרטיס כניסה לעולם הבא

אולם מה תועיל העובדה שצבאותיו של השי"ת עובדים קשה כדי להכריז על גדולתו, אם עם ה' ישמרו על שתיקה? ולכן, גם עלינו מוטל לשיר יחד עמם בכל עת.

כולנו מכירים את הגמרא המפורסמת הקובעת כי "כָּל הָאוֹמֵר תְּהִלָּה לַדָּוָד בְּכָל יוֹם שְׁלֹשׁ פְּעָמִים מְבָטָח לוֹ שֶׁהוּא בֶן הָעוֹלָם הַבָּא" (ברכות ד, ב), ומסבירה הגמרא שהסיבה לכך היא הפסוק "פִּתְחֵם אֶת יָדְךָ וּמִשְׁפִּיעַ לְכָל חַי רֶצוֹן". נמצא שהצהרה על מילים אלו הלא היא המפתח שלנו לעולם הבא.

אין ספק שמדובר בעסקה כדאית ביותר! זה כל כך קל! אולם כמו כל עסקה טובה, יש כאן איזה שהוא מלכוד. והמלכוד כאן הוא, שלא מספיק לומר את המילים, אלא צריך גם לחשוב עליהם.

קדוש ה' צבקות, מלא כל הארץ כבודו!", וכעת אתה מבקש לפרוש מהעבודה ולנוח.

הו לא, זה כלום! זו רק ההתחלה - כעת עלינו ללמוד בפועל את האומנות של סיפור בשבח הבורא, כדי שנוכל לשרת בצבאו. והלקח הראשון הוא, שעלינו לפקוח עיניים ולראות את גדולתו של ה' בעולם הזה.

האדמה השפלה

בספרו "אמונות ודעות" (ט, ו), כותב רבינו סעדיה גאון דבר מדהים. הוא כותב שאם נתבונן בעולם הזה, נבחין שכל דבר בעולם משמש לצורך יצירת המזון והכנתו. העולם הזה מלא בצבאות ה' שהוטל עליהם התפקיד של יצירת מזון.

ראשית כל, הארץ כולה מכוסה באדמה. אדמה היא חומר מדהים ביותר, שאין כמותו ביקום כולו. אין אדמה על הירח וגם לא על מאדים, ונוכל לומר בבטחה שאין אדמה על אף אחד מטריליוני גרמי השמים, כי האדמה לא נוצרה בטעות - זהו חומר נפלא - שכמעט אין לו אח ורע מבין כל שילובי הכימיקלים - המסוגל לייצר את כל צרכיה של האנושות, ולמען האמת גם את גופם של כל בני אדם. הכל מגיע משטח האדמה המכסה את פני הארץ.

כאשר אנו בוחנים את האדמה - אני לא יודע הרבה על זה, אבל אם תיקחו כף אחת מלאה באדמה, עליכם להסתכל עליה בדרך ארץ. מדוע? משום שהיא חיה! אמרתי שהאדמה היא שילוב כימי מורכב, אולם האמת היא שהאדמה חיה יותר מאשר דוממת; היא מלאה ביצורים חיים. אי אפשר לראות אותם, אולם מספרם של היצורים החיים הקיימים בכף אחת של אדמה שווה למספר בני האדם החיים בניו יורק רבתי. היא מלאה ביצורים, חיידקים ופטירות, וכולם "עושים בְּאִימָה רֶצוֹן קוֹנָם" - כולם עסוקים בעבודת ה'.

התולעת השפלה

לעתים, כאשר מביטים כלפי מטה על האדמה כשיורד גשם, ניתן להבחין בתולעים השוכבות על האדמה. הסתכלו היטב על התולעת הזו, הסתכלו עליה בכבוד הגדול ביותר, כי מה שאתם רואים עכשיו זה את צבאותיו של ה'. תולעים אלו הם המושיעים שלנו - הם נוברים באדמה ללא הרף, בולעים את האדמה ומפרישים אותה. זהו גדוד של חיילים שמשימתו היא לאזור ולדשן את האדמה; וגדוד זה הוא שהופך את האדמה ליעילה ופורייה.

ואז, כאשר אתה חוזר אל תוך בית הכנסת, התפילה שלך מקבלת משמעות אחרת לגמרי, כי כבר התאמנת קודם לכן. כעת אתה יכול לקחת את המחשבות הנפלאות הללו אותם חשבת, ולהכניס את כל ההתלהבות שלך אל תוך מילות התפילה - את כל הדעת שרכשת ברחוב אתה מכניס אל המילים של "אשרי", שהופך למשהו אחר לגמרי - הוא מלא בכל מיני התלהבות והתרגשות.

כעת אתה מתלהב מה! "פּוֹתַח אֶת יָדְךָ! אֵי אֵי אֵי אֵי" תוכל לשיר את זה קצת. יש אנשים ששרים כשהם אומרים את זה; ככה הם זוכרים את זה יותר טוב. רבינו ישראל סלנטר זיע"א היה אומר שכשלומדים מוסר צריך להגיד, "אֵי אֵי אֵי אֵי". בלימוד המוסר, לא מספיק לומר את המילים, צריך לשיר "אֵי אֵי אֵי אֵי" כדי לגרום לעצמנו להתפעל מגודל הלימוד שאנו לומדים. "אתה פותח את ידך" - פירוש, את כל כחך! אֵי אֵי אֵי אֵי! "ומשביע לכל חי רצון" - אֵי אֵי אֵי אֵי! אמנם עדיין לא הגעת לשירת המלאכים, אולם שירתך גם היא נפלאה - ועל ידה אתה זוכה לעולם הבא.

מלאך לדקה אחת

כך גם בנוגע לקדושה, מי שניצל את הליכתו ברחוב כדי לקנות דעה, הקדושה שלו הופכת לקדושה אחרת לגמרי. כעת אתה כמו מלאך; רגליך צמודות יחד, ואתה מתרומם על בהונותיך ומזכיר לעצמך את תהילתו של ה' צבקות. עכשיו כשאתה אומר "קדוש קדוש קדוש" - יש לזה משמעות עבוּרִי!

יתכן והדברים נשמעים מעט מוגזמים, אולם האמת היא שאם אתה עושה כך אפילו למשך דקה אחת ביום, זהו הישג אדיר מאין כמותו. היה שווה להגיע לכאן רק בשביל זה! אל נא תאמר, "נו באמת, אינני מלאך, אני לא יכול לזכור את זה במשך כל היום כולו!" על כך עונה השי"ת, "ומה בכך?! עשה זאת במשך דקה אחת, וזו כבר הצלחה גדולה מאוד בחיים!" אם תצליח להקדיש דקה אחת בלבד ביום לחשוב על הענין שדיברנו כאן, בזה אתה כבר צדיק גדול מאוד - אתה גבוה יותר מכל אחד אחר! ואם אתה עושה את זה למשך שתי דקות ביום, אשריך וטוב לך! כי פירושו של דבר הוא שלמדת את הלימוד החשוב הזה, מהי המשמעות של להיות חייל בצבאו של השי"ת. חייליו של הקב"ה מכריזים: "נִקְדָּשׁ אֶת שְׁמֶךָ בְּעוֹלָם כְּשֶׁמֶךָ שְׁמִי מְרֻמָּה אוֹתוֹ בְּשִׁמִּי מְרֻמָּה" - כשם שהמלאכים אומרים, "קדוש קדוש קדוש" לנצח נצחים, כך גם אנו נשתדל בלי נדר ללכת בדרכם.

והקב"ה אומר לנו: "כעת אתם ממלאים כראוי את חובת השירות הצבאי שעבורו יצרתי אתכם". הֲלֹא צָבָא

זו הסיבה לכך שאנחנו נוהגים לעשות איזו שהיא פעולה כדי להזכיר לעצמנו לחשוב על המילים שאנחנו אומרים. יש הנוגעים בתפילין בשעה שאומרים את הפסוק הזה. בני ספרד נהגו לפתוח את כפות ידיהם בעת אמירת הפסוק. הם עושים פעולה מסוימת כדי להראות עד כמה חשוב הפסוק הזה. כל פסוק הוא חשוב, אבל פסוק זה הוא הגדול ביותר, כי הוא זה שנותן לך את הזכות להיכנס לעולם הבא. האמנם? עולם הבא תמורת פסוק אחד?! כן! כי בזה אתה ממלא את תפקידך בעולם הזה - את המשימה הגדולה של ראיית גדולתו של הבורא, של ההכרה כי "מְלֵא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ".

עבודה מעשית

מכיון שאין מי שאינו להוט להיות בן עולם הבא, והגמרא מציעה לנו הזדמנות כה מפוארת - זה לא נראה כל כך קשה - עלינו אפוא לעשות כמיטב יכולתנו לנצל הזדמנות זו. פירושו של דבר הוא, שכאשר אתה אומר את הפסוק "פּוֹתַח אֶת יָדְךָ", עליך להשקיע מעט זמן ולחשוב על הרעיונות הכלולים בפסוק זה. הנח לאחרים למהר ולסיים וללכת הביתה. זה בסדר - אתה יכול להקדיש לכך עוד כמה דקות; האמן לי, זה שווה את ההשקעה. זו השקעה עבור עולם הבא שלך.

אלא שמי ששכלו ריק, אין לו הרבה מה להשקיע במילים אלו, כי אין לו על מה לחשוב. ולכן כדאי להתכוון לעבודה זו בזמן שאינך מתפלל, ולהתאמן על כך בזמן שאתה הולך ברחוב. תרגיל את עצמך לראות את ה"מְלֵא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ" בכל מקום אליו אתה הולך.

הו! זה כבר נקרא חייל! אתה מאמן את עצמך להיות מסור למשימה שלך גם כשאתה הולך ברחוב העיר. אחרי הכל, גם בעיר לא רואים רק בטון ואספלט. בכל רחוב רואים מעט אדמה. אתה רואה עצים ועשבים וציפורים ועננים. עצור לדקה כדי לחשוב על מה שאתה רואה. אתה רואה כעת את תהילתו של השי"ת בעולם!

שירו לו

אתה עובר ליד חנות פירות וירקות ורואה את הצבעים הנהדרים, אדום וירוק וזהוב, ואתה חושב על גרעיני התפוח. גרעינים אלו הינם צבא אדיר של הקב"ה. הבה ואציע לכם רעיון טוב. כאשר אתה אוכל תפוח, שמור בצד את הגרעינים והכנס אותם לכיס, ושאל אותם איתך מדי פעם. אני נוהג לעשות כך. אני שומר גרעינים של תפוח אצלי בכיס, וכשאני הולך ברחוב אני מוציא אותם צפעם לפעם ומסתכל עליהם. אני מתפעל מהם. גרעיני תפוח הם ניסי ניסים! זה משהו שעליך לחשוב עליו בזמן שאתה חולף על פני חנותו של הירקן.

מתוך תשובות שהשיב הרב זצ"ל לשואלים

שאלה:

אמרו חז"ל, "גדולה שימושה של תורה יותר מלימודה" (ברכות ז, ב). כיצד הדברים מתיישבים עם מה שאמרו במקום אחר, "ותלמוד תורה כנגד כולם" (פאה א, א) - הרי שלילמוד התורה גדול יותר ממצות שימוש תלמידי חכמים!?

תשובה:

המושג "שימושה של תורה" כאן פירושו לשרת תלמידי חכמים ולשהות בסביבתם כמה שיותר, בפעילויות היומיומיות שלהם. תלמיד חכם אמיתי, כל מה שהוא עושה הוא תורה. אופן דיבורו, צורת הליכתו, הכל! מי שזוכה לשמש אדם כזה, רואה את התורה בפעולה.

כשרואים את התורה למעשה, בפועל, יש לה השפעה הרבה יותר גדולה מאשר לימוד התורה בשכל. כשהתורה היא בראשך, היא עלולה להישאר כידיעה רחוקה, כערכים תיאורטיים. לעומת זאת, כאשר אתה מביט בצדיק גמור, בתלמיד חכם אמיתי, אז כל מה שהוא עושה נעשה על פי הכללים והערכים של התורה. כל מה שהוא אומר זה תורה. אפילו הדרך שבה הוא מסתכל על דברים היא תורה; כל תנועותיו הן תורה.

גם בימינו אנו ישנם הרבה צדיקים, שמי שישהה לצידם ילמד דברים רבים למעשה, דברים אותם לא ניתן ללמוד באף ספר. גם אם ראית את הדברים כתובים באיזה ספר, או שמא שמעת אותם בשיחה כלשהיא, מכל מקום הם השפיעו עליך בצורה חלשה ביותר. אולם שימושה של תורה, כשלומדים תורה באמצעות קשר עם אנשים שממש חיים את התורה, זו דרך אחרת לגמרי ללמוד כיצד לחיות חיים של תורה. יש לזה השפעה הרבה יותר חזקה על האדם, ולכן גדולה שימושה של תורה יותר מלימודה.

לְאָנוֹשׁ עָלֵי אָרֶץ - האדם נברא כדי לשרת בצבא ה' בעולם הזה. "לשם כך יצרתי את העולם הזה", אומר ה', "כדי שתראו את תהילתי בכל אשר תפנו. בכך, לא רק הציפורים משבחים אותי, לא רק החיידקים משבחים אותי, לא רק המלאכים משבחים אותי, אלא המלאכים של מטה, עם ישראל, ממלאים את תפקידם בעולם הזה. וכל העוסק בשירה לה' בעולם הזה, זוכה ואומרה לעולם הבא - שכרו יהיה בכך שהוא ימשיך לשיר שירה בעולם הבא. הוא יחיה לנצח, כי הוא זה שמילא את תפקידו בצבא ה'.

שבת שלום ומבורך!

בואו נהיה מעשיים

מתגייסים לצבא התהילה!

להיות חייל בצבא ה' פירושו שמצופה מאיתנו להתמקד בתפקיד שלשמו התגייסנו - המשימה של ראיית כבוד ה' בעולם, אותו גילה לנו באמצעות הבריאה המופלאה שברא, המלאה בחייליו.

בלי נדר, השבוע נקדיש דקה אחת ביום כדי להתבונן בתפקידנו כחיילים בצבא ה'. במשך דקה זו, נתמקד לא רק בלראות את גדולתו של ה', אלא נעשה זאת מתוך כוונה למלא את חובתנו בעולם הזה. ואז, לפחות פעם ביום ניקח את תחושת השליחות ואת ההתלהבות שהשגנו, ונכניס אותן אל תוך תפילתנו, כשאנחנו אומרים את הפסוק "פותח את ידך" וכן בשעת קדושה.